भागः शुभदो न चान्ये । द्विभर्तृका मेषनवांशके स्यात् झषांशके सा पशुशीलयुक्ता । धनान्विता पुत्रवती तृतीये कुलीरकांशे कुलटाप्यजस्रम् । सिंहांशके सा पितृमन्दिरस्था कन्यांशके वित्तयुता सुशीला । तुलांशके सर्व्वगुणास्पदा सा, कीटांशके निःस्वतरा विशीला । चापांशकाद्ये धनिनी द्वितीये भागेऽन्यसक्ता मलिना गदाढ्या । निःस्वा मृगांशे विगुणा घटांशे विभर्तृका योगरता विशीर्णा । मीनांशके भर्तृसुतार्थहीना शुभग्रहैर्युक्तनिरीक्षिते वा । तस्मात्सदैवोक्तनवांशकेषु कुर्याद्विवाहङ्गुणसंघवृद्ध्यै । नवांशदोषः सकलङ्गुणौघं लग्नोत्थसौम्यग्रहसम्भवञ्च । ध्रुवं निहन्त्येव वृकोऽजसङ्घं षड्वर्गजं सौम्यवियच्चराणाम्" । पशुशीलयुक्ता पशुचारपरा गदोरोगः एते एव च नवांशाः सकलमुनिभिरुक्ताः "तुलामिथुनकन्यांशाधनुराद्यार्द्धसंयुताः । एते नवांशाः शुभदा यदि नान्त्यांशकाः खल्विति" नारदोक्तेः शौनकस्तु मीनांशकमपि शुभमाह "सुदती सौभाग्यवती प्रहसितवदना च मीनांशे" इति । तत्र निषेधस्य तुल्यबलत्वात्षोड़शीग्रहाणाग्रहणवद्विकल्प इत्याहुः तन्न एकबाधेनोपपत्तावनेकबाधोनन्याय्य इति बहुमुनिवचनप्रामाण्यात् मीनांशत्याग एवोचितोन त्वेकमुनिवचनानुरोधात्पाक्षिकोविकल्पविधिस्तस्याष्टदोषग्रस्तत्वात् । का तर्हि शौनकवाक्यस्य गतिरिति चेत् गुणवद्वरोपलब्धौ लग्नान्तरासम्भवे मीनांशको निषिद्धोऽपिप्रशस्त इत्येवं विषया गतिर्युक्ता" पी०धा० ।

"अन्त्यनवांशे न च परिणेया काचन वर्गोत्तममिह हित्वा । नो चरलग्ने चरलवयोगे तौलिमृगस्थे शशभृति कुर्य्यात्" मु०चि० ।" विहितनवांशेष्वपि यथा मेषलग्ने धनुर्नवांशोऽन्तिम इत्येवं विधिविषये लग्नान्तिमनवांशे काचन कन्या न परिणेया न विवाह्या । परन्तु वर्गोत्तमं नवांशं हित्वा तत्र विवाह उचित एव । यथा मिथुनलग्ने मिथुनांशोऽन्तिमोऽपि वर्गोत्तमः । यदाह कश्यपः "अन्त्यांशका अपि श्रेष्ठा यदिवर्गोत्तमाह्वयाः । अनुक्तांशास्तु न ग्राह्या यतस्ते कुनवांशकाः" इति । वसिष्ठोऽपि "वर्गोत्तमं विनान्त्यांशे विवाहो न शुभप्रदः । वर्गोत्तमश्चेदन्त्यांशः पुत्रपौत्रादिवृद्धिदः" इति । अन्यच्च नो चरलग्ने इति । तौलिमृगस्थे तुलामकरस्थे शशभृति चन्द्रे सति चरलग्ने विहितचरलवयोगे नो कुर्य्यात् । यथा मेषलग्ने तुलांशे उक्तञ्च केशवार्केण "चरलवं चरवेश्मगमुत्सृजेन्मृगतुलाधरगे मृगलक्ष्मणि । युवतिरत्र भवेत् कृतकौतुका मदनवत्यनवत्यजनोन्मुखीति" । अनवो जीर्णोभर्त्ता तस्य त्यजने त्यागे उन्मुखी परपुरुषरता स्यादित्यर्थः" पी०धा० ।

अथ लग्नादिस्थ ग्रहदोषः "व्यये शनिः खेऽवनिजस्तृतीये भृगुस्तनौ चन्द्रखला न शस्ताः । लग्नेट् कविर्ग्लौश्च रिपौ मृतौ ग्लौर्लग्नेट्शुभाराश्च मदे च सर्वे" मु०चि० ।

"व्यये द्वादशस्थाने स्थितः शनिः न शस्तः "सोमपकुलेऽपि हि जातां द्वादशगे मद्यपां कुरुते" इति शौनकोक्तेः । अत्र रविसुते इत्यनुवर्त्तते । "खे दशमेऽवनिजो मङ्गलो न शस्तः । "शाकिनो व्योम्नि वक्रे" इति केशवार्कोक्तेः । तृतीयो भृगुः शुक्रः न शस्तः "धन्या धनगे शुक्रे कृपणत्वं प्राप्नुयान्नारी । दुश्चिक्यगते तु कन्या त्र्यब्दाद्भर्द्रुः कनीयसा-स्वजते" इति शौनजोक्तेः । तनौ लग्ने चन्द्रः खलाः पापग्रहाश्च न शस्ताः । "लग्नस्थेऽर्के कन्या विधवा संवत्सरेऽष्टमे भवति । लग्नस्थो हिमरश्मिर्मृत्युं कुर्य्यात् त्रयोदशे मासे । भौमः सद्यो विधवां लग्नस्थोऽब्दान्न सौम्यदृग्योगात् । कामयति नीचवर्णाल्लँग्नस्थे रविसुते बहून् पुरुषान् । शनिवद्विधुन्तुदस्य तु विज्ञेयं सदसदिति विज्ञैरिति" शौनकोक्तेः । लग्नेट् लग्नस्वामी, कविः शुक्रः ग्लौश्चन्द्रश्च रिपौ षष्ठस्थाने न शस्तः । "रन्ध्रे कुजे सौम्यखगे च मृत्युः षष्ठाष्टगे जग्नपतौ च मृत्युरिति" ज्योतिर्निबन्धोक्तेः । "भृगुषट्काह्वयो दोषोलग्नात् षष्ठगते सिते । उच्चगे शुभसंयुक्ते तल्लग्नं सर्वदा त्यजेदिति" नारदोक्तेः । "अब्दचतुष्कान् मृत्युर्दम्पत्योः षष्ठगे चन्द्रे" इति शौनकोक्तेः । ग्लौश्चन्द्रः लग्नेट् शुभाश्चन्द्रबुधगुरुशुक्राः आरोभौमश्चैते मृतावष्टमस्थाने न शस्ताः "मासत्रयेण विधवां निधनगश्चन्द्रमाः कुरुते" । मासत्रयेण कन्या निधनस्थे याति पञ्चत्वम्" । बुधइत्यनुवर्त्तते । "दम्पत्योर्निधनस्थः सप्तदशाब्दाद्वियोगदो जीवः । पञ्चत्वं नयति भृगुर्निधनस्थः सप्तभिर्वर्षैरिति" शौनकोक्तेः । नारदः "कुजाष्टमो महादोषो लग्नादष्टमगे कुजे । शुभत्रययुतं लग्नं त्यजेत् तत्तुङ्गगो यदि" । अत्र सम्मतिः प्रागुक्ता । लग्नेट् च पुनः सर्व्वे सूर्य्यादयोग्रहा मदे सप्तमस्थाने न शस्ताः निषिद्धाः । "सर्वे जामित्रसंस्थाविदधति मरणमिति" वसिष्ठोक्तेः । कश्यपोऽपि "सप्तस्थानगाः सर्वे ग्रहाः कुर्व्वन्ति शीघ्रतः । दम्पत्योर्मरणं यत् स्यादेकस्य च न संशयः" इति अर्थादन्येषु स्थानेषु ग्रहाः समीचीनास्तत्र केषुचित् स्थानेषु शुभा एव केषुचिन्मध्यमा